

*Спеціалізованій вченій раді Д 26.889.01
ВНЗ «Національна академія управління»,
03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15*

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Попова Олександра Євгеновича

на дисертаційну роботу Кучина Сергія Павловича

«Удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в Україні», представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами

Надзвичайно важливою та майже обов'язковою передумовою здобуття Україною повної і справжньої незалежності слід вважати успішне здійснення процесів ринкового реформування і структурної перебудови національної економіки, результатом яких має стати забезпечення усталеного соціально-економічного розвитку та зміцнення національної конкурентоспроможності держави. Реалізація такого роду реформ являє собою фундаментальне підґрунтя для досягнення реального економічного суверенітету держави, прискорення інтеграції в сучасну глобальну систему світогосподарських зв'язків, забезпечення високої якості життя і добробуту населення України. Тому вивчення досвіду проведення ринкових реформ дозволяє не тільки виявити найважливіші закономірності і визначити тенденції розвитку національної економіки, а й обґрунтувати основні напрямки подальших перетворень, необхідних для ефективного вирішення найважливіших завдань забезпечення незалежності нашої держави.

Соціокультурний вимір економічних реформ стає відображенням сукупних суспільних витрат, пов'язаних з необхідністю вдосконалення та виправлення суперечностей, які існують в господарському механізмі держави. Соціальні наслідки ринкових перетворень можуть мати прямий (вплив на динаміку демографічних процесів, зайнятість, освітній і культурний рівень населення і т.д.) і непрямий (зміна соціальної структури суспільства, майнової

диференціації людей і ін.) характер. Проте найбільш тривалим та масштабним характером впливу економічні реформи відзначаються у культурній сфері буття суспільства, оскільки результативність здійснення господарських трансформацій у великій мірі залежить від успішності перетворення світоглядних та ціннісних, психологічних та поведінкових настанов, формування яких відбувається в контексті широкого за проявами та розмаїтого за змістом процесу цивілізаційних змін. Отже, необхідною основою для активізації соціокультурного потенціалу суспільних реформ та запобігання поширенню негативних соціальних наслідків такого роду змін в контексті удосконалення механізму державного регулювання національної економіки має виступати цілеспрямоване та системне культивування і підтримки високого статусу спільних культурних цінностей, орієнтованих на розширення прогресивного та гуманістичного світогляду. За влучним висловом американського дослідника М. Кларк, економічна наука прекрасно вміє додавати матеріальну продукцію, однак не здатна оцінити вплив нематеріальних послуг і духовних благ на зростання добробуту суспільства. На відповідний розвиток та суттєве удосконалення в контексті розгортання економічних реформ потребує також і господарський механізм функціонування сфери культури, фінансування якої у значній мірі здійснюється з бюджетного бюджету.

З цієї точки зору дослідження проблем в економічному механізмі сфери культури є актуальним та вимагає удосконалення його державного регулювання.

Дисертацію Кучина С.П. слід вважати важливим кроком в розробленні теоретико-методологічних основ, науково-практичних рекомендацій та прикладних аспектів удосконалення державного регулювання в економічному механізмі сфери культури в Україні на шляху забезпечення необхідних передумов та засад розвитку даної сфери суспільного буття. Відтак, робота є актуальною і має суттєве наукове значення та вирішує поставлене наукове завдання.

Тема дисертації повною мірою відповідає науковому напрямку науково-дослідних робіт: Національної академії управління «Інноваційно-інвестиційні чинники сталого соціально-економічного розвитку» (державний реєстраційний номер 0116U003934); Українського державного хіміко-технологічного університету «Удосконалення діяльності промислових підприємств на основі їх конкурентоспроможності» (державний реєстраційний номер 0111U008605);

Наукового журналу «Економіка і фінанси» (м. Дніпро) за темами «Розробка концепції забезпечення економічної безпеки в умовах глобалізації світової економіки» (державний реєстраційний номер 0113U007516) та Формування та вдосконалення механізму сталого розвитку економічних систем» (державний реєстраційний номер 0114U006192).

2. Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення із змістовим наповненням дисертації, автореферату та публікацій автора дозволяє зробити висновок про те, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Це аргументовано підтверджується глибоким та критичним аналізуванням фундаментальних наукових праць за проблемами державного регулювання економічним механізмом сфери культури, влучним застосуванням класичних положень теорії управління, оглядом матеріалів щодо ретроспективного розвитку та сучасного стану національної економіки, використанням широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватним підбором та аналізуванням масиву офіційного статистичного матеріалу щодо тенденцій зміни міжнародних індексів за рівнем соціально-культурного стану, складових культури, успішною апробацією теоретико-прикладних розробок на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, їх дискусійним обговоренням за результатами виступів на наукових семінарах, а також результативним впровадженням методологічних положень та практичних рекомендацій з удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в Україні, що поглиблюють теорію економічної науки.

Одержані результати дисертаційної роботи характеризуються науковою новизною, придатні для прогресивної реалізації заходів, спрямованих на сприяння відродження та розвиток традицій і культури української нації, зміцнення загальнонаціональної культурної консолідації суспільства, захист та просування високоякісного різноманітного культурного продукту, розробку та виконання державних і регіональних програм розвитку культури тощо.

Дисертаційна робота Кучина Сергія Павловича за структурою складається

зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 485 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст роботи викладено на 402 сторінках. Дисертація містить 16 таблиць, 20 рисунків, 7 додатків. Список використаних джерел включає 322 найменування. За змістом, структурою та оформленням дисертація повністю відповідає вимогам МОН України.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи державного регулювання економічним механізмом сфери культури» досліджено еволюцію наукових поглядів на проблему державного регулювання економічним механізмом сфери культури; узагальнено доробок вітчизняних та закордонних науковців щодо сучасного розуміння сутності державного регулювання економічним механізмом сфери культури; визначено та охарактеризовано структурні компоненти сфери культури як складової національного господарства; досліджено методологічну модель побудови бюджетної політики по відношенню до сфери культури; розкрито особливості державного регулювання економічним механізмом сфери культури в ринкових умовах.

В межах другого розділу «Особливості умов економічного розвитку сфери культури в Україні» представлено позиціонування України в світогосподарських процесах, що відображають міжнародні рейтинги та індекси за рівнем соціально-культурного стану в міждержавному порівнянні; розглянуто світовий досвід фінансування соціально-культурної сфери; досліджено специфіку умов господарювання в сфері культури та здійснено розкриття особливостей процесу виробництва, результатів праці та ціноутворення в сфері культури.

У третьому розділі «Тенденції трансформації складових культури як передумова удосконалення державного регулювання її економічним механізмом» представлено результати проведеного аналізу складових культури за 1990-2016 рр.; проаналізовано сучасні тенденції розвитку сфери театрального та кіномистецтва, висвітлено актуальні проблеми розвитку бібліотечної та музейної справи, виявлено проблеми розвитку сфери освіти.

В четвертому розділі «Забезпечення безпеки сфери культури засобами державного регулювання її економічним механізмом» здійснено оцінювання інтегральних індексів безпеки сфери культури; визначено та обґрунтовано вплив ціннісних орієнтацій суспільства на стан безпеки сфери культури;

продемонстровано механізм реалізації виховної функції в сфері освіти як чинника розвитку сфери культури та розглянуто формування людського капіталу засобами державної політики розвитку культури.

В п'ятому розділі «Напрями стратегії державного регулювання економічним механізмом сфери культури» запропоновано удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в Україні, на основі впровадження елементів, спрямованих на її реформування; обґрунтовано необхідність кращого фінансування закладів сфери освіти та запропоновано підвищення рівня їх конкурентоспроможності; запропоновано методичні рекомендації щодо управління стимулюючими та мотиваційними засобами в сфері культури.

В межах усіх розділів і підрозділів дисертації простежується логічно послідовне та обґрунтоване вирішення наукового завдання щодо розроблення економічним механізмом сфери культури в Україні з позицій соціально-економічних пріоритетів розвитку національного господарства. Таким чином, можна зробити висновок про те, що дисертація є завершеною науково-дослідною роботою із логічно зв'язною, цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи окреслена сформульованими метою та завданнями дослідження, яких дисертанту вдалося досягти, спираючись на теоретико-методологічний базис системного підходу, побудований на поєднанні діалектичного й синергетичного методів наукового пізнання причинно-наслідкових взаємозв'язків між ключовими елементами сфери культури, а також закономірностей процесу державного регулювання економічним механізмом сфери культури в межах національної економіки.

До основних положень дисертації, які містять наукову новизну, належать такі.

3.1. Вперше запропоновані положення авторської концепції змін до державного регулювання в контексті розбудови економічного механізму функціонування та розвитку сфери культури через запровадження здатної до швидкої трансформації фінансової стратегії, яка передбачає диверсифікацію джерел фінансування, широке залучення в творчо-виробничий процес

принципів маркетингу, шоу-бізнесу, сучасних технологій та інноваційного підходу; систематизацію джерел фінансування сфери культури за критерієм імовірності їх використання в умовах звуження впливу фінансово-економічного механізму державного регулювання сферою культури в Україні; виявлення резервів підвищення рівня конкурентоспроможності сфери культури та розширення джерел отримання додаткових доходів, які не передбачають залучення суттєвих фінансово-інвестиційних ресурсів; уточнення факторів зростання конкурентоспроможності сфери культури, реалізація яких сприятиме підвищенню попиту на її продукцію з боку молоді як найбільш динамічного сегмента українського ринку.

3.2. Вперше запропоновано використання у науковому обігу категорію «культурно-мистецька інфраструктура», що дає змогу її використання при розробці теоретичних та методологічних положень, спрямованих на удосконалення державного регулювання в контексті розбудови економічного механізму функціонування та розвитку сфери культури. Під даною дефініцією розуміється комплекс об'єктів та суб'єктів сфери культури (театральної, бібліотечної, музейної справи), які є об'єктом постійного державного регулювання та на які покладено відповідальність за досягнення мети розвитку людського потенціалу через формування в суспільстві морально-етичних цінностей, світогляду, усталених ціннісних орієнтацій як фундаменту соціально-економічного розвитку національного господарства та пріоритетного напрямку державної культурної політики.

3.3. Вперше доведено необхідність урахування в рамках формування державних загальнонаціональних програм положень, які характеризують зміст державного регулювання державного регулювання в контексті розбудови економічного механізму функціонування та розвитку сфери культури на субстиціональному, атрибутивному та процесному рівнях, що дозволить конструктивно доповнити теоретико-організаційні засади, обґрунтувати методологічний базис, цілі, завдання та стратегічні пріоритети, а також можливості реалізації державної політики розвитку культури з метою всебічного соціально-культурного піднесення української нації.

3.4. Удосконалення визначення теоретико-методологічної сутності категорії «соціально-культурна сфера», що на відміну від існуючих підходів, характеризується кумулятивним ефектом, котрий відображає специфічну

сукупність суб'єктів національного господарства, які завдяки методам державного регулювання та факторам суспільного відтворення забезпечують суспільство продукцією, насамперед духовного виробництва, спрямованою на задоволення соціально-культурних потреб в громадській та творчій діяльності, спілкуванні, отриманні знань, фізичній та психологічній захищеності, духовно-ціннісному вдосконаленні людини та, з огляду на важливість її розвитку для забезпечення соціальної безпеки держави, потребує посиленого контролю та регулювання з боку органів державної влади та місцевого самоврядування.

3.5. Удосконалення концептуальних положень щодо дослідження складного взаємозв'язку факторів, які негативним чином впливають на величину попиту на продукцію соціально-культурного призначення, породжуючи специфічні риси розвитку сфери культури та зумовлюють зменшення чисельності кваліфікованих кадрів в соціально-культурній сфері. На відміну від існуючих дане положення дало змогу виявити системні детермінанти зростання негативного впливу кризових явищ на функціонування сфери культури в Україні та обґрунтувати авторський підхід «Попит – Специфіка – Кадри» щодо змістовного розкриття причин сучасного занепаду сфери культури та виявлення основних шляхів стосовно удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в Україні.

3.6. Удосконалення підходів щодо визначення основних напрямів державної політики з питань національної безпеки у соціальній та гуманітарній сферах; напрямів всебічного державного сприяння та стимулювання зміцнення фінансово-матеріальної бази сфери культури; архітектоніки загроз національній безпеці України; виявлення нових загроз соціальній безпеці в напрямі швидкої втрати державою соціально-культурного та духовно-морального потенціалу нації.

3.7. Удосконалення методологічних аспектів моніторингу стану безпеки сфери культури на основі обґрунтування суперечностей її розвитку, що полягає у еkleктичності її цілей, які, з одного боку, повинні сприяти задоволенню здебільшого ціннісно-моральних та естетичних потреб особистості, а з іншого боку, мусять керуватися метою збільшення доходів, отримання прибутку. Це дозволить розробляти системні стабілізаційні заходи щодо державного регулювання економічним механізмом сфери культури у ринковій ніші конкурентного середовища, структуризації взаємопов'язаних першочергових

проблем її розвитку в Україні.

3.8. Удосконалення теоретичних уявлень про фактори стимулювання та мотивації працівників сфери культури крізь призму пріоритетності впливу на їх діяльність низки мотиваційних чинників і методичку регламентацій виплат грошової винагороди працівникам сфери культури, які активно сприяють залученню додаткових фінансових ресурсів для її розвитку, що дозволить збільшити доходи та підвищити рівень стимулювання працівників сфери культури, залучити їх до процесу диверсифікації джерел фінансування, підвищити рівень зайнятості в сфері культури, сприяти розвитку меценатства, спонсорства, розширенню попиту на продукцію соціокультурного призначення.

3.9. Удосконалення змістовного наповнення кваліфікаційних характеристик та функціональних обов'язків керівників та економістів підприємств, організацій та установ сфери культури і запропоновано підвищити кваліфікаційні вимоги до претендентів на керівні та економічні посади в сфері культури шляхом внесення відповідних змін до «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників».

3.10. Подальший розвиток і уточнення поняття «інфраструктура» через її інтерпретацію як складної сукупності взаємопов'язаних фізично-матеріальних комплексів (об'єктів), фізичних та юридичних осіб (суб'єктів), які функціонують заради формування та задоволення культурних потреб суспільства. Це дало змогу окреслити предметну область дослідження, визначити умови та напрями удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в Україні.

3.11. Подальший розвиток дослідження системи взаємопов'язаних елементів організаційної культури, соціального партнерства, соціальної відповідальності бізнесу, які постійно знаходяться під регулюючим впливом держави, соціальної системи та стихійних факторів соціального життя. Це на відміну від інших аналогічних досліджень показало, що на основі формування ціннісних і моральних орієнтацій суспільства, необхідно будувати відповідні принципи організаційної і економічної культури всередині підприємства (організації), мотивувати адекватну політику соціальної та економічної відповідальності бізнесу.

3.12. Подальший розвиток підходів щодо формування паритетно-гармонізаційного механізму реалізації виховної функції економічної

спрямованості в сфері освіти як чинника розвитку сфери культури, що на відміну від існуючих передбачає ефективну взаємодію всіх учасників шляхом впровадження комплексної загальнодержавної програми створення сприятливих умов для економічного розвитку сфери культури через формування у молоді відповідних мотиваційних чинників поведінки та ціннісних орієнтацій. Рекомендації з розробки такої програми здатні забезпечити необхідний напрям, пропорційність та збалансованість змін відповідно до стратегічної мети та пріоритетів розбудов національної економіки.

3.13. Подальший розвиток теоретичних уявлень про економічного наповнення механізму підготовки фахівців та працевлаштування молоді, в соціально-культурному середовищі України, шляхом встановлення доплат до окладів молодим працівникам або встановлення пільгового оподаткування їх трудових доходів; врахування у навчальних програмах результатів спеціальних досліджень з метою визначення професійних та економічних навичок, якими повинні володіти випускники; впровадження в навчальний процес обов'язкового викладання економічних дисциплін з методики та організації власної справи

3.14. Подальший розвиток рекомендацій щодо адаптації та імплементації досвіду використання передових механізмів регулювання інноваційно-технологічним розвитком національних економік, формування та реалізації інноваційних стратегій. Відмінністю авторського підходу при цьому є орієнтація на урахування інституціональних і соціокультурних особливостей практик державного регулювання інноваційно-технологічних змін (с. 293-312 дисертації).

4. Аналіз публікацій та повноти відображення результатів у авторефераті

Теоретико-методологічні підходи, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, що містять визначені елементи наукової новизни, повною мірою знайшли відображення у 75 наукових працях, серед яких – 2 одноосібні монографії, 6 монографій – колективних, 27 статей у наукових фахових виданнях України; 7 - у зарубіжних виданнях, 15 статей у інших наукових виданнях та 17 публікацій у матеріалах конференцій. Загальний обсяг наукових

публікацій, що належать особисто автору – 59,46 ум.-друк. арк.

5. Теоретична цінність і практична значущість одержаних наукових результатів.

Теоретичне значення отриманих автором наукових результатів полягає у тому, що обґрунтовані у дисертації висновки та рекомендації складають цілісне та завершене дослідження, яке вирішує важливу наукову проблему удосконалення державного регулювання в контексті розбудови економічного механізму функціонування та розвитку сфери культури в умовах здійснення сучасних соціально-економічних і політичних процесів в Україні й світі.. Пропозиції щодо вирішення даної проблеми визначаються високим ступенем обґрунтованості, як з теоретичних, так і з методичних позицій. Наукова цінність розроблених рекомендацій, що мають достатньо високий ступень універсальності, полягає у розбудові теоретико-методологічного базису і в обґрунтуванні концептуальних положень щодо удосконалення державного регулювання в контексті розбудови економічного механізму функціонування та розвитку сфери культури.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в Україні та сприяння залученню інвестицій, грантів для розвитку суб'єктів сфери культури, надання організаційно-методичної допомоги підприємствам, установам та організаціям у сфері культури та туризму, аналізу потреби у працівниках у сфері культури та мистецтва в умовах глобалізації.

Основні положення, висновки і рекомендації використані у практичній діяльності Ради національної безпеки та оборони України (лист № 206/22-01 від 17.04.2018 р.) та Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (лист №09-0230.20.18/1.2-05.18-К від 25.05.2018 р.), Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки (довідка № 01/017 від 22.01.2018 р.), Управління культури і туризму Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 06-38/1078 від 13.04.2018 р.), національного академічного драматичного театру імені Івана Франка (м. Київ) (довідка № 158 від 05.04.2018 р.), Полтавського академічного обласного театру ляльок (довідка № 76 від 17.04.2018 р.), обласного

комунального закладу «Харківська обласна універсальна наукова бібліотека» (довідка № 84 від 12.04.2018 р.), Харківської обласної профспілкової організації професійної спілки працівників державних установ України (довідка від 18.01.2018 р.), Харківської обласної громадської організації «Центр дослідження міжетнічних відносин Східної Європи» (довідка № 4 від 06.03.2018 р.), Приватного підприємства «Соціально-гуманітарна науково-творча майстерня «Новий курс» (довідка № 1-і від 16.04.2018 р.), об'єднаної профспілкової організації Головного управління Національної поліції в Харківській області (довідка № 14 від 17.04.2018 р.), Харківського академічного театру музичної комедії (довідка № 51 від 11.04.2018 р.), Київського академічного обласного музично-драматичного театру ім. П.К. Саксаганського» (довідка № 89 від 29.05.2018 р.), Вінницького обласного краєзнавчого музею (довідка № 169 від 07.05.2018 р.), музею історії Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (довідка № 8 від 08.05.2018 р.), Київського національного університету культури і мистецтв (довідка № 1006 від 02.09.2016 р.) та ВНЗ «Національної академії управління» (довідка № 06-16/76 від 20.09.2016 р.).

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Кучина С.П. є завершеною науково-дослідною роботою, що виконана самостійно автором на високому науково-теоретичному рівні. Дисертація написана українською мовою та оформлена відповідно до положень, норм і правил МОН України.

Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає визначеним МОН України стандартам. В авторефераті відображено ключові результати дисертаційної роботи та основні наукові здобутки автора. Зміст автореферату є ідентичним змісту основних положень дисертаційної роботи.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

7.1. При формулюванні положень щодо наукової новизни дослідження, які стосуються удосконалення підходів щодо систематизації заборонених видів економічної діяльності для цілей оподаткування доцільним здається надання більш змістовних пояснень щодо впливу зазначених положень на модернізацію національної доктрини розвитку духовно-морального потенціалу суспільства та

доповнення методологічного інструментарію конкурентної політики держави. Редакція положення, яка представлена на захист, у більшій мірі розкриває практичну значущість отриманого результату дослідження.

7.2. Автором запропоновано досить цікавий підхід щодо розкриття змістовного наповнення категорії «соціально-культурна сфера», що в дисертації розглядається як специфічна сукупність суб'єктів національного господарства (тобто, очевидно, суб'єктів господарювання). Слід, проте, відзначити, що в даному визначенні слід було б відобразити також належність до даної сфери також великої кількості установ та організацій, які здійснюють власну діяльність на некомерційних засадах.

7.3. Результати дослідження сучасних проблем розвитку сфери освіти та механізмів реалізації виховної функції в сфері освіти як чинника розвитку сфери культури, на наш погляд, можуть бути викладені у більш стислій формі, аніж це запропоновано автором.

7.4. Доцільно було б у більш деталізованій формі представити авторське бачення структури, складових та режиму функціонування механізму взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування, удосконалення якого є, з точки хору автора, одним з ключових напрямків розвитку системи державного регулювання економічного розвитку сфери культури в Україні.

7.5. На додаткове та поглиблене дослідження потребує розгляд ментальних та психологічних особливостей вітчизняних споживачів культурних благ, що безпосередньо впливають на ефективність функціонування сфери культури та її вплив на розвиток національної економіки.

7.6. В тексті зустрічається широке коло дефініцій, якими автор намагається характеризувати сферу культури. Наприклад: суб'єкти сфери культури, заклади сфери культури, підприємства сфери культури, організацій сфери культури і таке інше. На наш погляд можливо було скоротити застосування такого широкого кола визначень, зосередившись на 1-2 поняттях.

7.7. В роботі доцільно було б звернути більше увагу розкриттю поняття та сутності мистецького фандрейзингу та грантової діяльності як інструменту його реалізації.

Зазначені зауваження жодним чином не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок про дисертаційну роботу

Дисертація Кучина С.П. «Удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в Україні» виконана на високому науково-теоретичному рівні, а одержані автором в процесі дослідження результати характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну цінність. У дисертаційній роботі розв'язано актуальне наукове завдання щодо розроблення теоретико-методологічних основ удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в Україні з урахуванням соціально-економічних пріоритетів розвитку національного господарства. Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою та відповідає вимогам МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, зокрема, пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями).

Усе вищевикладене дає можливість зробити висновок про те, що автор дисертаційної роботи Кучин Сергій Павлович заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри політичної економії
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
д. е. н., проф.

О.С. Попов

